

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2023-08-18

Diarienummer 2023-9788

Handläggare

Marcus Jahnke

Telefon: 031-368 38 20

E-post: marcus.jahnke@miljo.goteborg.se

Utveckling av klimatinvesteringsplan

Förslag till beslut

1. Miljö- och klimatnämnden antecknar mottagandet av informationen till protokollet.
2. Miljö- och klimatnämndens uppdrag den 23 maj 2023 § 108 till miljöförvaltningen att återkomma med redovisning utifrån fem frågeställningar förklaras fullgjort.

Sammanfattning

Miljö- och klimatnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 23 maj 2023 att ge miljöförvaltningen i uppdrag att återkomma med svar på fem frågor som rörde ett ärende som beskriver hur arbetet med ett ta fram en klimatinvesteringsplan för Göteborg har utvecklats sedan 2020 och hur det planeras att bedrivas under 2023 (MKN 2023-05-23 §108). Ärendet beskrev bland annat de lärdomar som erhållits genom framtagande av årliga klimatkontrakt samt genom det utvecklingsarbete som bedrivets för att komplettera stadens nuvarande modell för styrning och ledning via en klimatomställningsfunktion.

I detta tjänsteutlåtande besvarar förvaltningen de fem frågeställningarna och konkretiserar därmed ambitionsnivån med en klimatinvesterings- och åtgärdsplan, hur denna plan ska tas fram, vad den ska innehålla och att den är en förutsättning för att staden ska kunna få en så kallad "mission label" från EU kommissionen. Det beskriver vidare hur stadens olika relevanta aktörer har involverats i arbetet.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Förvaltningen har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension.

Bedömning ur ekologisk dimension

Bedömningen ur ekologisk dimension utvecklas under rubriken Förvaltningens synpunkter.

Bedömning ur social dimension

Förvaltningen har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension.

Bilagor

1. Protokollsutdrag inklusive återremissyrkande MP, S och V. MKN 2023-05-23 §108.
2. Utveckling av klimatinvesteringsplan. Tjänsteutlåtande till nämndens sammanträde den 23 maj 2023 §108.
3. Klimatkontrakt 2030, version 2022
4. Klimatkontrakt 2030, version 2021
5. Klimatkontrakt 2030, version 2020

Ärendet

Miljö- och klimatnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 23 maj 2023 att ge miljöförvaltningen i uppdrag att återkomma med redovisning till nämnden som förtydligar fem frågeställningar som rör ärendet ”Utveckling av en klimatinvesteringsplan”, MKN 2023-05-23 §108. De aktuella frågeställningarna som önskas redovisning av är:

1. Hur förvaltningen arbetar för att säkerställa dialog och förankring om klimatomställningsfunktionens arbete med strategiansvariga och andra berörda förvaltningar och bolag.
2. Resultatet av arbetet inom klimatomställningsfunktionen från 2020 fram till nu.
3. Hur klimatinvesteringsplanen integreras i befintliga investeringsplaner i staden.
4. En uppskattning av hur stora utsläppsminskningar klimatomställningsfunktionens arbete beräknas medföra år för år fram till 2030, då utsläppen ska vara nära noll enligt miljö- och klimatplanens mål.
5. En redovisning av de krav som Göteborg behöver leva upp till för att få en ”mission label”, och en bedömning av vad som kvarstår.

Detta tjänsteutlåtande utgör förvaltningens redovisning för dessa frågeställningar.

Beskrivning av ärendet

Kommunfullmäktige beskriver i sin budget för 2023 vikten av ett aktivt arbete med klimatomställningen i Göteborg och därunder att Göteborg ska bli en av EU:s 100 första klimatneutrala städer senast 2030. Arbetet med att genomföra en klimatomställning, och därunder utveckla effektiva och kompletterande arbetssätt som möjliggöra detta, är ett centralt åtagande som staden har gjort i det nationella klimatkontraktet som Göteborgs Stad har undertecknat vid tre tillfällen (i december 2020, 2021 respektive 2022). 700 000 kronor av kommuncentrala medel är avsatta för arbetet med klimatkontraktet 2023 och därmed arbetet med att ta fram en klimatinvesteringsplan och utveckla arbetssätt för detta inom ramen för en klimatomställningsfunktion.

Användning av kommuncentrala medel hanteras genom särskilt beslut om hur medlen ska användas i utpekad nämnd, varefter stadsledningskontoret informeras och utbetalning av medel sker. Vid miljö- och klimatnämndens sammanträden den 23 maj 2023 presenterades en konkretisering av hur arbetet med att ta fram en klimatinvesteringsplan och utveckla en effektiv klimatomställningsfunktion föreslås bedrivas under 2023 samt hur avsatta medel avses att användas. Miljö- och klimatnämnden godkände vid sammanträdet den föreslagna konkretiseringen av arbetet med att utveckla Göteborgs Stads klimatinvesteringsplan i enlighet med tjänsteutlåtandet. Nämnden godkände också den föreslagna användningen av beslutade centrala medel för Göteborgs klimatkontrakt i enlighet med tjänsteutlåtandet. Vidare gav nämnden miljöförvaltningen i uppdrag att återkomma med en redovisning till nämnden utifrån fem frågeställningar.

Nedan presenterar förvaltningen sina svar på dessa frågeställningar.

Hur förvaltningen arbetar för att säkerställa dialog och förankring om klimatomställningsfunktionens arbete med strategiansvariga och andra berörda förvaltningar och bolag.

Förvaltningen har sedan hösten 2019 arbetat med att utveckla såväl det nationella klimatkontraktet som en klimatomställningsfunktion (se bilaga 2 Tjänsteutlåtande MKN 2023-05-23 §108 Utveckling av en klimatinvesteringsplan).

Arbetet har bedrivits i nära samarbete med direktörer och VD:ar för relevanta förvaltningar och bolag inom ramen för det som kallas Klimatomställningsfunktionens direktörsgrupp. Syftet med att lägga arbetet på direktörs- och VD-nivå har varit att säkerställa att staden etablerar en strategisk diskussion på högsta tjänstepersonsnivå. Fokus för gruppens arbete ska ligga på att skapa nödvändiga förutsättningar för att arbetet med att genomföra en övergripande klimatomställning ska kunna accelereras betydligt. Formatet för arbetet har primärt varit workshops och löpande sammanfattning av nya lärdomar från dessa i form av olika typer av arbetsdokument (primärt presentationer men också löpande text), samt ett årligen uppdaterat klimatkontrakt som signerats för stadens räkning av kommunstyrelsens ordförande (se bilaga 3-5).

Då fokus inledningsvis primärt legat på de territoriella utsläppen och därunder på energi- och byggsektorerna, där staden har betydligt större rådgighet jämfört med konsumtionsutsläppen, har framförallt direktörer från dessa två sektorer varit involverade. Inledningsvis var huvudaktörerna, utöver miljöförvaltningens direktör, VD för Göteborgs Energi och VD för BRG, samt medarbetare på dessa bolag. Under årens lopp har gruppen utökats och omstrukturerats för att vid den senaste workshopen i maj 2023 inkludera direktör/VD och medarbetare från exploateringsförvaltningen, Förvaltnings AB Framtiden, Gryaab, Göteborgs Energi, Göteborgs Hamn, Göteborgs Stads Leasing AB, Kretslopp- och vatten, Renova, stadsbyggnadsförvaltningen, stadsfastighetsförvaltningen, Stadshuset AB samt stadsledningskontoret. Med denna utvidgning ingår fler områden, utöver energi- och byggsektorerna, och även konsumtionsbaserade utsläpp.

Under utvecklingens gång har miljöförvaltningen informerat om framdriften av detta arbete i olika sammanhang i staden, bland annat för representanter för de förvaltningarna och bolagen som har ett strategiansvarig inom ramen för miljö- och klimatprogrammet. Dessutom har involverade direktörer och VD:ar informerat och förankrat internt i sina respektive organisationer.

Resultatet av arbetet inom klimatomställningsfunktionen från 2020 fram till nu.

Arbetet inom klimatomställningsfunktionen har tydligt visat hur svårt och utmanande det är att styra och leda en omfattande omställning i en så stor stad som Göteborg. Stadens styrmodell med kommunfullmäktige och kommunstyrelse samt fristående nämnder och styrelser som självständigt hanterar sina uppdrag är effektiv för att tillgodose de behov som boende, besökare och företagare har, det vill säga att genomföra stadens samlade grunduppdrag i vardagen. Men denna styrmodell är inte fullt ut anpassad för att hantera styrning och ledning som krävs för att åstadkomma en nödvändig klimatomställning.

Huvudslutsatsen från arbetet inom ramen för klimatomställningsfunktionen är att nuvarande styrning och ledning behöver förstärkas med arbetssätt och processer:

- som skapar underlag som ger en samlad bild av status när det gäller klimatomställningsarbetet, inklusive vad som ytterligare behöver göras för att nå

stadens mål (delar av detta arbete ligger inom ramen för uppdraget klimatbudget och synliggörande av klimatåtaganden)

- som utvecklar en för staden övergripande omställningsstrategi. Denna strategi, som löpande uppdateras och justeras, ska innehålla de olika vägval och prioriteringar som måste göras i stadens klimatomställningsarbete. Den ska bygga på en gedigen analys av de omställningsrisker staden står inför och ska ha sin utgångspunkt i alla tre hållbarhetsdimensionerna, ekonomiska, ekologisk och social hållbarhet. Omställningsstrategin syftar till att ge kommunfullmäktige de faktabaserade underlag som krävs för att den ska kunna ta beslut om övergripande val och prioriteringar.
- som utvecklar en klimatinvesterings- och åtgärdsplan som konkretiserar och specificerar omställningsstrategin till mer specifika planer för investeringar och andra typer av åtgärder som ska genomföras på bolags- och förvaltningsnivå. Denna plan kommer att kontinuerligt behöva uppdateras efterhand som investeringar och åtgärder genomförs och effekten av dessa blir tydliga. Den behöver också kontinuerligt uppdateras för att säkerställa att förändringar i stadens riskanalys kommer i beaktande, förändringar som i sin tur beror på förändringar i omvärlden (ny lagstiftning, ny teknik, tillgänglighet på olika typer av energislag, med mera, med mera).

Arbetet med att både utveckla och driva dessa kompletterande arbetssätt och processer bygger på en nära samverkan mellan förvaltningar och bolag, liksom med andra aktörer så som näringsliv, akademi, stat, EU och inte minst civilsamhället. Arbetet bör också bygga på ett arbetssätt som främjar ett systematiskt lärande genom att testa, analysera och lära av såväl framgångar som motgångar. Detta kan bland annat göras inom ramen för strategiska satsningar som bidrar till att realisera förvaltningarnas och bolagens planer och ger konkretion till stadens övergripande omställningsstrategi. I detta arbete kommer nya arbetssätt och samarbetsformer att utvecklas, inte minst för säkra att arbetet drivs ”för och tillsammans med invånarna” (for and by the people som EU beskriver det).

Det fortsatta arbetet med att utveckla dessa förstärkningar av stadens styrning och ledning kommer att drivas inom ramen för klimatomställningsfunktionen. Miljö- och klimatnämnden har enligt sitt reglemente i uppdrag att driva och samordna stadens arbete inom den ekologiska dimensionen av hållbar utveckling, och därunder en pådrivande, samordnande och stödjande funktion inom bland annat ramen för genomförandet av Göteborgs Stads miljö- och klimatprogram. Detta innebär att miljöförvaltningen har det formella uppdraget att driva på klimatomställningsarbetet och därmed också att driva klimatomställningsfunktionen.

Klimatomställningsfunktionen ska dock inte betraktas som en organisatorisk enhet i traditionell mening. Den är en organisering som samordnas av miljöförvaltningen, men som bygger på att ett stort antal förvaltningar och bolag aktivt deltar i arbetet. Till viktiga förvaltningar och bolag hör exploateringsförvaltningen, Förvaltnings AB Framtiden, Göteborg Energi, Göteborgs Hamn, Göteborgs Stads Leasing, Renova, stadsbyggnadsförvaltningen, stadsfastighetsförvaltningen, stadsledningskontoret, stadsmiljöförvaltningen och Stadshus AB.

Arbetet kommer att bedrivas genom en eller flera analysgrupper med uppdrag att genomföra analyser och ta fram nödvändiga underlag för stadens omvärlds- och riskanalys, klimatomställningsstrategi samt klimatinvesterings- och åtgärdsplan.

Den/dessa grupper kommer att initieras under tidig höst 2023. Utöver arbetet med att genomföra analyser och ta fram underlag är förändringsledning, med fokus på att skapa både förståelse och förankring hos såväl politik som medborgare och näringsliv, en central del i klimatomställningsfunktionens arbete.

Planen är att klimatomställningsfunktionen framöver fortsatt ska styras av relevanta direktörer och VD:ar från exploateringsförvaltningen, Göteborg Energi, Göteborgs Stads Leasing, Renova, stadsbyggnadsförvaltningen och stadsledningskontoret/Stadshus AB under ledning av miljöförvaltningens direktör.

Hur klimatinvesteringsplanen integreras i befintliga investeringsplaner i staden.

Klimatinvesteringsplanen är en delmängd av stadens befintliga och kommande investeringsplaner. Den bygger således på redan framtagna investerings- och åtgärdsplaner och förväntas med de kompletterande arbetssätt som nu utvecklas i en riktning som gör att staden får en klimatinvesterings- och åtgärdsplan som är genomförbar och leder till att klimatmålet kan nås till 2030.

En uppskattning av hur stora utsläppsminskningar klimatomställningsfunktionens arbete beräknas medföra år för år fram till 2030, då utsläppen ska vara nära noll enligt miljö- och klimatplanens mål.

Målet med att ta fram en klimatinvesterings- och åtgärdsplan är att stadens ambitiösa klimatmål ska kunna nås till 2030. För att ta fram en sådan plan, och kontinuerligt uppdatera den, behövs som nämnts ovan nya arbetssätt och metoder som förstärker stadens nuvarande styrning och ledning. För att kunna uppskatta hur stora utsläppsminskningar som genomförandet av klimatinvesterings- och åtgärdsplanen kommer att resultera i så måste två delar på plats. Dels en första version av stadens klimatinvesterings- och åtgärdsplan, dels en metodik för att räkna på hur stora utsläppsminskningarna förväntas bli för genomförda investeringar och andra åtgärder. Att ta fram en sådan metodik pågår inom ramen för arbetet med att ta fram klimatbudgetar. Således kan den aktuella frågeställningen inte besvaras i nuläget, men vår bedömning är att en första prognos kan komma att presenteras under våren 2024.

En redovisning av de krav som Göteborg behöver leva upp till för att få en ”mission label”, och en bedömning av vad som kvarstår.

Ett minimikrav för att få en ”mission label” är att det finns en första version av Göteborgs klimatinvesterings- och åtgärdsplan, med tillhörande klimatomställningsstrategi. Förvaltningens bedömning är att en första version bör kunna finnas vid årsskiftet 2023/2024. Men det förutsätter att arbetet ges högsta prioritet och möjlighet att bedrivas fokuserat, framgångsrikt och effektivt under hösten 2023.

Förvaltningens bedömning

Miljömålet för klimat i Göteborgs Stads miljö- och klimatprogram innebär att Göteborgs klimatavtryck till 2030 ska vara nära noll. Utsläppen inom Göteborgs geografiska område ska minska med minst 10,3 procent per år medan de konsumtionsbaserade utsläppen ska minska med minst 7,6 procent per år. Den löpande uppföljningen av klimatmålet gör det dock tydligt att målet inte kommer nås utan ett betydande trendbrott som stadens bolag och förvaltningar kommer att få svårt att åstadkomma på egen hand.

Inom det övergripande klimatmålet har staden inte full egen rådighet och behöver således samverka med andra aktörer för att målet ska kunna nås. De lösningar som behövs kan komma att innebära både stora investeringar från olika aktörer i samhället och ändrade styrmedel på nationell nivå, liksom ett framgångsrikt samarbete med akademien och ett starkt och konstruktivt medborgarengagemang.

Stadens klimatomställningsstrategi liksom dess klimatinvesterings- och åtgärdsplan är förutsättningar för ytterligare ökad grad av konkretion vilket kommer krävas för att säkra framdrift och finansiering. Klimatinvesterings- och åtgärdsplanen är också ett krav för att Göteborgs Stad ska kunna få en så kallad ”mission label” av EU och därmed vara kvalificerad för stöd inom kommande programutlysningar och dylikt.

Stadens klimatomställningsfunktion är en form av organisering som har bedömts ha stor potential att möta de behov som finns av kompletterande och förstärkande styrning och ledning och därmed fungera katalyserande för klimatomställningen i Göteborg. Klimatomställningsfunktionen förväntas kunna mobilisera handlingskraft ”på tvären i stadens organisation” (från delar till helhet”) och identifiera de hinder som idag finns och som hindrar att omställningen sker. Målet är en funktion som tar fram välgrundade analyser och andra typer av underlag för de politiska beslut som kommer att krävas. Med detta kan klimatomställningsfunktionen substantiellt bidra till att staden kan nå sitt klimatmål till 2030.

Anna Ledin

Direktör